

Received:
31 May 2024
Revised:
24 June 2024
Accepted:
11 August 2024
Published:
05 April 2025
P.P: 84-107

ISSN: 2783-1914
E-ISSN: 2783-1450

Analyzing the content of leadership statements in the field of relations between governments and the West, emphasizing the nuclear negotiations of the 11th government

Hosein Mohammadi sirat ¹ | Seyed Jalal Taheri ^{*2}

Abstract

With a historical and political approach, after the Islamic Revolution, Iran's international interactions, especially in relation to the United States of America, faced many challenges. One of the most important challenges was the economic sanctions of the United States, which had a deep impact on Iran's oil economy. These sanctions, which started in the 1980s and expanded during the following decades, practically became one of the fundamental challenges for Iran's economy and foreign policy. During these years, each of the governments followed a specific approach towards the West according to their own conditions and slogans. The government of "Tadbir and Omid" negotiated the nuclear issue with the slogan of lifting the economic sanctions of the West. For this purpose, the 11th government has a special position; Because it is the only government in the Islamic Republic that has based its governance on foreign policy. The supreme leader of the revolution, considering the special position they have in the constitution and determining the general policies of the system; They have made important statements regarding the nuclear negotiations during the years of negotiations and after that. Using the method of content analysis, His Holiness' statements were coded and verified. In the first stage, 67 basic themes were extracted from the statements. In the next stages, 17 organizing themes and 4 overarching themes with the themes "we have no trust with America", "negotiations must be revolutionary", "the negotiations of the 11th government failed" and "negotiations with America will not lead to a retreat from the principles" and categorized.

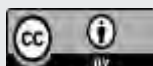
Keywords: Supreme Leader, Negotiation, JCPOA, 11th Government, Enmity.

1. Assistant Professor, Faculty of Political Science, Imam Sadegh University, Tehran, Iran.
2. Master's degree, Imam Sadeq University, Tehran, Iran.

Cite this Paper: Mohammadi Sirat , H & Taheri, S.J (2025). Analyzing the content of leadership statements in the field of relations between governments and the West, emphasizing the nuclear negotiations of the 11th government. *State Studies of Contemporary Iran* 1/(10) 84-107

Publisher: Imam Hussein University

Authors

This article is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) (CC BY 4.0) .

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تحلیل مضمون بیانات رهبری در حوزه روابط دولت‌ها با غرب با تأکید بر

مذاکرات هسته‌ای دولت یازدهم

حسین محمدی سیرت^۱ | سید جلال طاهری^{۱*}

چکیده

تعاملات بین‌المللی ایران پس از انقلاب اسلامی به‌ویژه در رابطه با ایالات متحده آمریکا با چالش‌های فراوانی مواجه شد. یکی از مهم‌ترین این چالش‌ها، تحریم‌های اقتصادی ایالات متحده بود که تأثیرات عمیقی بر اقتصاد نفتی ایران داشت. این تحریم‌ها که از دهه ۱۹۸۰ میلادی شروع شدند و در طول دهه‌های بعدی گسترش یافتند، عملاً به یکی از چالش‌های اساسی برای اقتصاد و سیاست خارجی ایران تبدیل شدند. در طول این سال‌ها هر کدام از دولت‌ها با توجه به شرایط و شعار خاص خود رویکرد خاصی را در قبال غرب دنبال کردند. دولت «تدبیر و امید» با شعار رفع تحریم‌های اقتصادی غرب، به مذاکره در خصوص موضوع هسته‌ای پرداخت. بدین منظور دولت یازدهم از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا تنها دولتی در جمهوری اسلامی است که دال مرکزی حکمرانی خود را بر اساس سیاست‌خارجی گذاشته است. رهبر معظم انقلاب با توجه به جایگاه ویژه‌ای که در قانون اساسی و تعیین سیاست‌های کلی نظام دارند؛ در خصوص مذاکرات هسته‌ای در طول سال‌های مذاکره و پس از آن بیانات حائز اهمیتی داشته‌اند. با استفاده از روش تحلیل مضمون بیانات معظم‌له کدگذاری و استدارک شد. در مرحله اول ۶۷ مضمون پایه از بیانات استخراج گشت. در مراحل بعد ۱۷ مضمون سازمان‌دهنده و ۴ مضمون فراگیر با مضامین «ما با آمریکا هیچ‌گونه اعتمادی نداریم»، «مذاکره باید انقلابی باشد»، «مذاکرات دولت یازدهم با شکست روبرو شد» و «مذاکره با آمریکا باعث عقب نشینی از اصول نمی‌شود» احصا و دسته‌بندی شد. کلیدواژه‌ها: مقام معظم رهبری، برجام، مذاکره، دولت یازدهم، دشمن‌شناسی.

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۲۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۵/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۰۹

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۱/۱۶

صص: ۸۳-۱۰۷

شاپا چاپی: ۲۷۸۳-۱۹۱۴

الکترونیکی: ۲۷۸۳-۱۴۵۰

۱. نویسنده مسئول: استادیار، دانشکده علوم سیاسی، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران.

۲. کارشناسی ارشد، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران.

استناد: محمدی سیرت، حسین و طاهری، سید جلال (۱۴۰۴). تحلیل مضمون بیانات رهبری در حوزه روابط دولت‌ها با غرب با

تأکید بر مذاکرات هسته‌ای دولت یازدهم، **دولت پژوهی ایران معاصر**، ۱(۱۰)، ۸۳-۱۰۷.

DOR: <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27831914.1403.10.4.1.4>

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع) نویسنده گان

این مقاله تحت لایسنس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه و بیان مسئله

ساختار حکومتی و بافت اجتماعی جمهوری اسلامی ایران به گونه‌ای است که ولایت فقیه در جایگاه ویژه‌ای قرار دارد و مشروعیت بسیاری از امور به ولی فقیه زمان باز می‌گردد. (رضایی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲) به همین منظور شناخت منظومه فکری رهبر انقلاب از اهمیت خاصی برخوردار است. هرگونه تفسیر و تاویل ناصحیح بیانات و مواضع ایشان باعث می‌شود که بسیاری از سیاست‌گذاری‌های کلان کشوری و جریان‌های اجتماعی به بیراهه ختم و از مسیر صحیح خود منحرف شوند.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای سال ۶۸ به عنوان ولی فقیه توسط مجلس خبرگان انتخاب شدند. ایشان تاکنون بیانات متنوعی در بسیاری از حوزه‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و... داشته‌اند. طبق قانون اساسی تعیین سیاست‌های کلی نظام بر عهده ایشان است. (قانون اساسی، ۱۳۶۸: اصل ۱۱۰). ایشان با امضا نمودن مصوبات شورای عالی امنیت ملی، مقام استشاری در تعیین وزیر امور خارجه و منصوب نمودن فرماندهان ارتش و سپاه نقش مهمی در سیاست خارجه دارند. (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۵: ۱۱۷). بیانات معظم له با توجه به شخصیت برجسته فقهی-سیاسی که دارا می‌باشند؛ برای بسیاری از پژوهشگران و دولتمردان راهگشاست. لذا پژوهش در منظومه فکری ایشان موضوعی پذیرفته شده در ادبیات علمی کشور است. رهبر انقلاب صرف نظر از تفاوت سیاسی دولت‌ها، توجه به نگاه ثابت و ساختارمندشان از تمامی دولت‌ها حمایت داشته‌اند. (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۹۲/۰۹/۲۸)

این پژوهش در راستای شناسایی و فهم عمیق‌تر منظومه فکری رهبر معظم انقلاب در حوزه سیاست خارجه و تعامل با غرب نگاشته شده است. به منظور ساختارمند سازی و تحدید این حوزه وسیع، موضوع به مذاکرات هسته‌ای در دولت یازدهم بسنده شده است تا بتوان مواضع، بیانات و توصیه‌های رهبری مورد استفاده بیش‌ازپیش برای پژوهشگران و مسئولین قرار گیرد. مواضع و بیانات رهبری در سایت Khamenei.ir برای همگان در دسترس است و می‌توان آن را مشاهده نمود. این پژوهش مترصد این موضوع است که با استفاده از روش تحلیل مضمون به بررسی مواضع معظم له در حوزه روابط خارجه بپردازد. پژوهش حاضر با استفاده از روش پژوهش کیفی

تحلیل مضمون با سایر پژوهش‌ها در این حوزه تمایز پیدا کرده است. در این پژوهش مضامین مطرح شده به صورت شبکه‌مند با یکدیگر ارتباط پیدا کرده‌اند و دیگر داده‌هایی به صورت پراکنده و منفصل نیستند و قابلیت سنجش و مقایسه پیدا می‌نمایند.

در طول ۸ سال جنگ تحمیلی، عراق از حمایت کشورهای غربی از جمله آمریکا، انگلیس و شوروی برخوردار بود. (بابازاده، ۱۳۹۷: ۴) در این دوره دولت در سطح سران سیاسی هیچ‌گاه به عادی‌سازی با غرب روی نیاورد. در دوره سازندگی و با ریاست جمهوری هاشمی رفسنجانی رابطه با کشورهای امیرنشین حاشیه خلیج فارس و اروپا با رشد چشم‌گیری همراه بود. به طوری که رابطه اقتصادی ایران با آلمان - غول صنعتی اروپا - چند برابر شد و به مبلغ بی‌نظیر ۱۰ میلیارد دلار در سال رسید. (کیا، ۱۴۰۱: ۱۳) در دوره اصلاحات گام‌های جدی در رابطه با عادی‌سازی از سوی دولت وقت برداشته شد. در همین دوران اولین مذاکرات هسته‌ای ایران و غرب شکل گرفت. این مذاکرات در قالب تیم‌های مذاکره‌کننده از دو طرف بود که به نتیجه ملموس و رضایت‌کننده‌ای نرسید. از مهم‌ترین وقایع این دولت میتوان به حادثه ۱۱ سپتامبر اشاره کرد که رییس‌جمهور وقت ایالات متحده، ایران را محور شرارت خواند و چشم‌انداز هرگونه بهبود روابط را تیره ساخت. با روی کار آمدن دولت نهم ادبیات استکبار ستیزی و تقابل با غرب قوت یافت و در نتیجه روابط در سیاست آشکار نیز به واگرایی بیشتر رو نهاد. در این دوران رابطه با کشورهای لاتین تبار، چین و روسیه تقویت شد. در همین دوران ایران به لیست تحریمی شورای امنیت سازمان ملل اضافه گردید. نتایج اقتصادی این تحریم‌ها از سال ۸۹ به بعد بیش از قبل ملموس شد. سال ۹۲ رئیس‌جمهور حسن روحانی با شعار رفع تحریم‌ها و عادی‌سازی، آرای مردمی را به خود جلب کرد.

دولت یازدهم در بحث تعامل با غرب از جایگاه ویژه‌ای در تاریخ پس از انقلاب برخوردار است؛ زیرا تنها دولتی است که هسته مرکزی تبلیغات انتخاباتی و گفتمان خود را مذاکره با غرب و تجدید روابط با آن‌ها معرفی نمود. دولت یازدهم با شعار مذاکره با غرب حدود ۲۴ میلیون رای آورد و نشان‌دهنده این موضوع است که این شعار برای بسیاری از مردم مورد قبول است. لذا با توجه به چنین فضای سیاسی که تمایل به غرب و مخصوصاً ایالات متحده بیش از پیش در سیاست‌های کلان مورد توجه رجال سیاسی و مردم است؛ شناسایی مواضع رهبری از اهمیت چندچندانی برخوردار خواهد بود.

۱. مبانی نظری پژوهش

منشور سازمان ملل به همه کشورها توصیه می‌کند بایستی فارغ از سابقه و ایدئولوژی با یکدیگر برای رفع چالش‌ها به مذاکره بنشینند. هدف از این تبادل اغلب رسیدن به نفع و وضعیت مطلوب برای طرف‌های مذاکره خواهد بود. (خسرونژاد و شهبازی، ۱۳۹۹: ۲۳) لکن آموزه‌های اسلامی و قرآنی به کرات به استکبارستیزی امر کرده است. به طور مثال در آیه (مَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى) (قرآن کریم، سوره بقره، آیه ۲۵۶) کفر و نفی طاغوت و استکبار زمان موجب تمسک به ریسمان الهی است و خارج از این فرمان امکان رسیدن و بندگی الهی وجود ندارد.

یکی از اصولی که در حوزه امور حکومتی نقش بسزایی دارد، اصل مصلحت است. برخی سیاست خارجه در نظریه اسلامی را «ادای تکلیف مبتنی بر مصلحت» تعریف کرده‌اند و خود مصلحت را نیز «تأمین اهداف شارع که بر حسب سعادت دنیوی و اخروی تعریف می‌شود»، معنا کرده‌اند. (دهقانی فیروزآبادی و روحی، ۱۳۹۷: ۷۱) از شقوق مهم مصلحت می‌توان به حفظ کلیات اسلام و مسلمین اشاره کرد که بر همه چیز اولویت دارد و در رأس تمام واجبات است. (صحیفه امام خمینی، ج ۲۱: ۴۰۳). بنابراین، مصلحت از دیدگاه اسلام، مراعات مصالحی است که در راستای اهداف شارع مقدس قرار دارد. براین اساس، مصلحت مسلمان یا مسلمانان و جوامع اسلامی، آن مواردی است که به سود و خیر مادی و معنوی مسلمان یا جامعه مسلمانان باشد. (بهستانی و پورعسکری، ۱۴۰۲: ۱۵۱)

مقام معظم رهبری بارها راهبرد سیاست خارجه جمهوری اسلامی را سه شرط «عزت»، «حکمت» و «مصلحت» نامیدند که این شروط منبعث از اصول اسلامی و فقهاتی ایشان است. روش نرمش قهرمانانه که ایشان در طول مذاکرات بارها مطرح نموده‌اند نیز برگرفته از سه اصل مذکور و سیره اهل بیت علیهم السلام است تا بدین طریق بتوان به طور حداکثری منافع ملی کسب شود. روش نرمش قهرمانانه به معنای قصور از باورها و شعارهای اساسی انقلاب نیست؛ بلکه بیشتر یک تاکتیک اجرایی است تا بتوان همانند آب در تنگناها و بن‌بست‌ها مسیر روبه‌جلو خود را پیدا کند. آیت الله خامنه‌ای باتوجه به جایگاه ولایت و فقاقت خود و آشنایی با موضوعات سیاست خارجه موضوع نرمش قهرمانانه را مطرح کردند که یک روش است نه یک راهبرد کلان. (شمسینی

غیاثوند و نصیری، ۱۳۹۴: ۱۳). ایشان در دیدار با فرماندهان سپاه فرمودند: «با مسئله‌ای که سال‌ها پیش نرمش قهرمانانه خواندم، موافقم زیرا این حرکت گاهی بسیار خوب و لازم است؛ اما با پایبندی به یک شرط اصلی.» (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۹۲/۰۶/۲۶) استکبارستیزی و مبارزه با طاغوت از دستورات صریح قرآنی است. با تمسک به اصل مصلحت که ریشه در عقل و سیره معصومین دارد؛ می‌توان به صورت تاکتیکی برای مدت زمان محدودی از این مبارزه صرف نظر نمود. رهبر انقلاب با توجه به این اصل راهگشا را هبرد «نرمش قهرمانانه» را مطرح ساختند. با استفاده از این راهبرد می‌توان در مقابل دشمن نظام اسلامی به دفع حداکثری ضرر پرداخت و مانند امام حسن مجتبی (ع) که با صلح خود معاویه را رسوا ساخت؛ محق بودن و مظلومیت جمهوری اسلامی را آشکار نمود. جمهوری اسلامی ایران هم به صورت زیربنایی، اساسی و عقیدتی به مبارزه با استکبار پرداخته و قصد سازش با مستکبرین را ندارد. (باهوش فاردقی، ۱۴۰۲: ۱۱۸)

۲. فرضیه تحقیق

روند انتخابات ریاست جمهوری در جمهوری اسلامی ایران به گونه‌ای است که کاندیداهای این منصب در ابتدا توسط شورای نگهبان تأیید صلاحیت می‌شوند. پس از برگزاری انتخابات و اخذ بیش از ۵۰ درصد آرای مردمی، رئیس جمهور منتخب با تنفیذ رهبری به مدت ۴ سال به این مقام تنفیذ می‌شود. در همین دوران رئیس جمهور موظف است با توجه به ظرفیت دولت و شعار خود سیاست‌های کلی نظام را که توسط مقام معظم رهبری ابلاغ شده است و قانون اساسی را به مرحله اجرا برساند. دولت یازدهم با شعار «تدبیر و امید» در سال ۹۲ با سیاست رفع تحریم‌ها کمی بیش از ۵۰ درصد آرا را اخذ نمود. رئیس جمهور وقت، پرونده مذاکره را به وزارت خارجه سپرد و در انتها قرارداد موسوم به برجام توسط مجلس شورای اسلامی تصویب شد. فرضیه تحقیق بر این است که مذاکرات هسته‌ای در چهارچوب قانون اساسی و اختیارات رئیس جمهور بوده است و حمایت‌های رهبری را در این زمینه داشته است. دولت یازدهم با توجه به شناخت سیاسی که از غرب و نیازهای سیاسی و اقتصادی که در داخل احساس می‌نمود به سیاست رفع تحریم‌ها و گشودن دروازه‌ها بر روی غرب متمایل گشت.

سؤال اساسی در این پژوهش این است که «منظومه فکری رهبر معظم انقلاب در موضوع مذاکرات با تأکید بر مذاکرات هسته‌ای دولت یازدهم چگونه است؟» برای پاسخ به این سؤال با استفاده از

روش تحلیل مضمون بیانات ایشان در این دوره احصا گشت و با روش نامبرده شده مضامین اصلی بیانات رهبری استخراج شد.

۳. پیشینه پژوهش

روابط ایران و دنیای غرب از زمان ورود استعمارگران اروپایی به منطقه، همواره مورد توجه بوده است و پس از مشروطه همواره این روابط بیشتر مورد توجه صاحب‌نظران بوده است. پس از انقلاب شکوهمند اسلامی در سال ۱۳۵۷ تغییر پارادایمی در حکومت سیاسی و اجتماعی ایران شکل گرفت و از دنیای غرب جدا شد به‌طوری که خود هم‌اکنون داعیه‌دار نوعی جدید از حکومت است. همین امر موجب شده است که توجه بسیاری از نویسندگان غربی و روشنفکران ایرانی به این مساله اهتمام خاص پیدا کنند.

مذاکرات هسته‌ای ایران از طولانی‌ترین مذاکرات تاریخ شورای امنیت سازمان ملل است و کتاب‌های موضوعی و خاطرات بسیاری از دیپلمات‌های ایرانی و غربی به چاپ رسیده است. در موضوع سخنان رهبری در مورد توافق موسوم به برجام نیز در ایران کتاب‌هایی به انتشار رسیده است که به اختصار معرفی می‌گردد.

مهدی مطلبی (۱۳۹۴) به بررسی نظرات رهبری در خصوص مذاکرات هسته‌ای در طول دولت یازدهم پرداخته است. این کتاب با عنوان «عقب‌نشینی ممنوع» به بیانات رهبری در این حوزه می‌پردازد. لکن باید توجه داشت که نظرات نویسنده کتاب با پژوهشگر این مقاله متفاوت است و نکاتی که مورد استفاده از بیانات شده با آنچه در پژوهش حاضر مطالعه خواهید کرد عمیقاً متفاوت و روش تبیین بیانات نیز متفاوت خواهد بود.

حسین ایزدی (۱۳۹۸) در کتابی با عنوان «گفتم اعتماد نکنید» به بررسی معایب و نواقص قرارداد برجام از زبان رهبری پرداخته است. این کتاب در ۶ فصل منطق مواجهه رهبری با مسئله هسته‌ای را به تصویر می‌کشد. فصل پنجم با عنوان «تدابیر مقام معظم رهبری در حوزه سیاست خارجی، مذاکرات هسته‌ای و برجام» مهم‌ترین فصل کتاب را تشکیل می‌دهد. به نوعی فصل‌های قبل همه مقدمات رسیدن به این فصل بودند. در این فصل تدابیر سه‌گانه مقام معظم رهبری نسبت به مذاکرات هسته‌ای در مراحل قبل، حین و بعد از مذاکرات و نیز آسیب‌شناسی جامع ایشان نسبت به برجام بیان می‌گردد.

محمدجواد فتحی و آذین صحابی (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «مطالعه و تبیین سبک مدیریتی حضرت آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای در پرونده هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران» به بررسی نحوه و شیوه مدیریت رهبر انقلاب با موضوع سیاست خارجه و به‌طور اختصاصی پرونده مذاکرات هسته‌ای برجام پرداخته است. این مقاله قدرت نرم و قدرت سازمانی آیت‌الله خامنه‌ای را مورد مطالعه قرار داده است. در این مقاله سعی شده است تمامی نهادهایی که در سیاست خارجه نقش دارند، مورد توجه قرار گیرد.

رحمان قهرمان‌پور (۱۳۹۵) کتابی را با عنوان «سیاست خارجی و دیپلماسی هسته‌ای ایران؛ از تقابل تا اعتمادسازی» به رشته تحریر آورده است. در این کتاب سعی شده است که نگاه بین‌المللی در خصوص برجام مورد اشاره قرار گیرد. از فصول مهم این کتاب هسته‌ای شدن و تجارب سایر کشورهاست که مورد اشاره قرار گرفته است. نگارنده در یکی از فصل‌ها موضوع هسته‌ای شدن ایران در چهارچوب منطقه‌ای را مورد بررسی قرار داده و در فصل دیگر به آینده توافق هسته‌ای اشاره کرده است.

کتاب Nuclear Iran: The Birth of an Atomic State (۲۰۲۰) از دیوید پاراکوس از کتاب‌های اصلی در کشورهای غربی است که با موفقیت بسیاری روبرو بوده است. این کتاب به بررسی برنامه هسته‌ای ایران از زمان شاهنشاهی تا کنون را مورد بررسی قرار داده است. گفتنی است که از دیپلمات‌های غربی در حوزه مذاکرات با ایران در کتاب‌های خاطرات اشاره داشته‌اند و فصل خاصی را به این مهم اختصاص داده‌اند.

آنچه این پژوهش را از سایر پژوهش‌ها متفاوت می‌سازد تأکید بر روش تحلیل مضمون است که سعی در شناخت محتوای بیانات رهبر انقلاب دارد و هدف آن شناخت زمینه‌ها، نتایج و روش مذاکرات هسته‌ای است. این مقاله در تلاش است که با نگاهی منصفانه و به‌دور از پیش‌داوری نوع رابطه دولت‌ها با غرب مخصوصاً دولت یازدهم در قالب مذاکرات هسته‌ای را در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص مذاکرات و مخصوصاً ایالات متحده و نتایج مذاکرات برجام را با استفاده از روش تحلیل مضمون مورد بررسی قرار دهد.

۴. روش‌شناسی پژوهش

باتوجه به اینکه پژوهش کنونی تحلیل بیانات مقام معظم رهبری در رابطه با مذاکرات هسته‌ای دولت یازدهم می‌باشد؛ روش تحقیق پژوهش حاضر مبتنی بر روش thematic analysis یا «تحلیل مضمون» است. روش تحلیل مضمون از روش‌های پایه کیفی است و ریشه و بنیاد سایر روش‌ها به حساب می‌آید. این روش فرآیندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های متنوع و پراکنده را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. (مهربانی و زرگران‌خوزانی، ۱۴۰۱: ۳۹۲) به‌طور کلی تحقیق کیفی با داده‌هایی سروکار دارد که واقعیت‌های مورد مطالعه را به‌صورت کلامی، تصویری یا امثال آن نمایان کرده و مورد تحلیل قرار می‌دهد. این نوع تحقیق بر معنایی که افراد مرتبط (شرکت‌کنندگان در فرآیند اجرای تحقیق) از پدیده مورد مطالعه در ذهن دارند، تأکید دارد. (بازگان، ۱۳۸۹: ۶۸). اکثر مواقع پژوهشگر روش کیفی، به روش «امیک یا نگاه از درون» متمایل است و به کشف و درک نگرش‌های سوژه‌های مطالعاتی می‌پردازد. این مطالعه فارغ از این است که آن‌ها درست یا غلط باشند. (محمدی، ۱۳۸۷: ۹۳)

یکی از روش‌های ساده و کارآمد تحلیل کیفی، تحلیل مضمون است. در واقع، تحلیل مضمون، اولین روش تحلیل کیفی است که پژوهشگران بایستی یاد بگیرند. این روش، مهارت‌های اساسی مورد نیاز برای فهم از تحلیل‌های کیفی را فراهم کند (Holloway & todres، ۲۰۰۳: ۳۴۵) در خصوص روش تحلیل مضمون تعاریف و سبک‌های متنوعی ارائه شده است که مهم‌ترین این سبک‌ها مربوط به براون و کلارک (۲۰۰۶) است که معتقد بر انعطاف‌پذیری این روش هستند. تحلیل مضمون صرفاً روش کیفی خاصی نیست بلکه فرآیندی است که می‌تواند در اکثر روش‌های کیفی به کار رود. (عابدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۴) به‌طور کلی، تحلیل مضمون روشی است برای:

۱. مشاهده متن؛
۲. فهم و درک متناسب از اطلاعات به ظاهر نامرتبط؛
۳. تحلیل اطلاعات کیفی؛
۴. مشاهده نظام‌مند شخص، تعامل، گروه، موقعیت، سازمان و یا فرهنگ؛
۵. تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های کمی (Boyatzis, 1998: 72-78)

جدول شماره ۱: روش‌ها و فنون مناسب جهت شناخت مضامین در متن پژوهی

روش شناخت مضمون	فنون	نحوه کاربرد
توجه به کلمات در متن	توجه به کلمات تکراری توجه به کلمات مکتون توجه به کلمات کلیدی	شناخت کلمات و عبارات مترادف و تکراری شناخت اصطلاحات و عبارات ظاهراً ناآشنا شناخت واژه‌های کلیدی و مصادیق آنها
موشکافی و دقت در متن	مقایسه و هم‌سنجی کاوش موضوعات مهم جست‌وجوی اطلاعات مفقود	شناخت شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود شناخت موضوعات برجسته و مهم نظری شناخت مسائلی که بدیهی فرض شده یا بدان‌ها اشاره نشده است
توجه به آرایه‌های ادبی و خصوصیات زبان‌شناختی	بررسی استعاره‌ها توجه به تغییرات متن کشف رابطه‌ها	شناخت استعاره‌ها، تشبیهات و کنایه‌ها شناخت تغییرات محسوس در موضوع یا لحن بیان شناخت واژه‌های مبین رابطه علی یا شرطی و...
درستکاری و جابه‌جایی فیزیکی متن	به‌کارگیری ماژیک برای برجسته کردن متن توجه به بخش‌های رنگ نشده متن برش و جای‌گذاری مطالب و مرتب کردن متن	استفاده از ماژیک یا خودکار با رنگ‌های متفاوت جهت برجسته کردن قسمت‌های مورد نظر شناخت بخش‌هایی از متن که برجسته نشده و یا زیر آن خط‌کشی نشده است. شناخت بخش‌های مرتبط با هم و برش و انتقال آنها در کنار هم و مرتب کردن مجدد متن

(خنیفر و همکاران، ۱۳۹۵: ۷۵)

به گفته پژوهشگران، روش تحلیل مضمون برای بیان واقعیت و برای تبیین آن به کار می‌رود. تحلیل مضمون به دلیل استخراج متن و الگوسازی معنایی، اهداف پارادایم‌های تفسیری تاویلی را برآورده می‌سازد. بر اساس معرفت‌شناسی تفسیرگرایی، معرفت برآمده از مفاهیم و معانی روزمره است. پژوهشگر علوم اجتماعی به‌منظور درک معناهایی که برساخته اجتماع‌اند وارد دنیای اجتماعی روزمره می‌شود؛ آنگاه این معانی را به زبان علم اجتماعی بازسازی می‌کند. این معانی بازسازی شده در یک سطح با توصیف برداشته روزمره است و در سطح دیگر قالب نظریه‌ها توسعه می‌یابند. (خنifer و همکاران، ۱۳۹۵: ۷۳)

تحلیل مضمون به پژوهشگر اجازه می‌دهد به جستجوی تم‌های آشکار و پنهان پرداخته و سپس آنها را تفسیر نماید. به همین دلیل این روش از طرفی به‌عنوان یک روش پژوهشی کیفی مستقل مورد استفاده قرار می‌گیرد و از طرفی دیگر هم به‌عنوان پایه‌ای ورودی برای سایر روش‌ها که فراتر از تفسیر و به سمت ساخت نظریه ارائه مدل حرکت می‌کنند مورد استفاده قرار می‌گیرد. Braun (2006, 77-101 & Clarke) وجه مهم این روش انعطاف از جهت کاربردی بودن در خصوص انواع متون و آثار مکتوب است. نکته مهم دیگر وجه تفسیری این روش است که تحلیل مضمون به‌عنوان روش پژوهش کیفی در اصل به دنبال پاسخ‌گویی به این پرسش است که «داده‌ها چه می‌گویند» و به دنبال «الگویابی» از داده‌هاست.

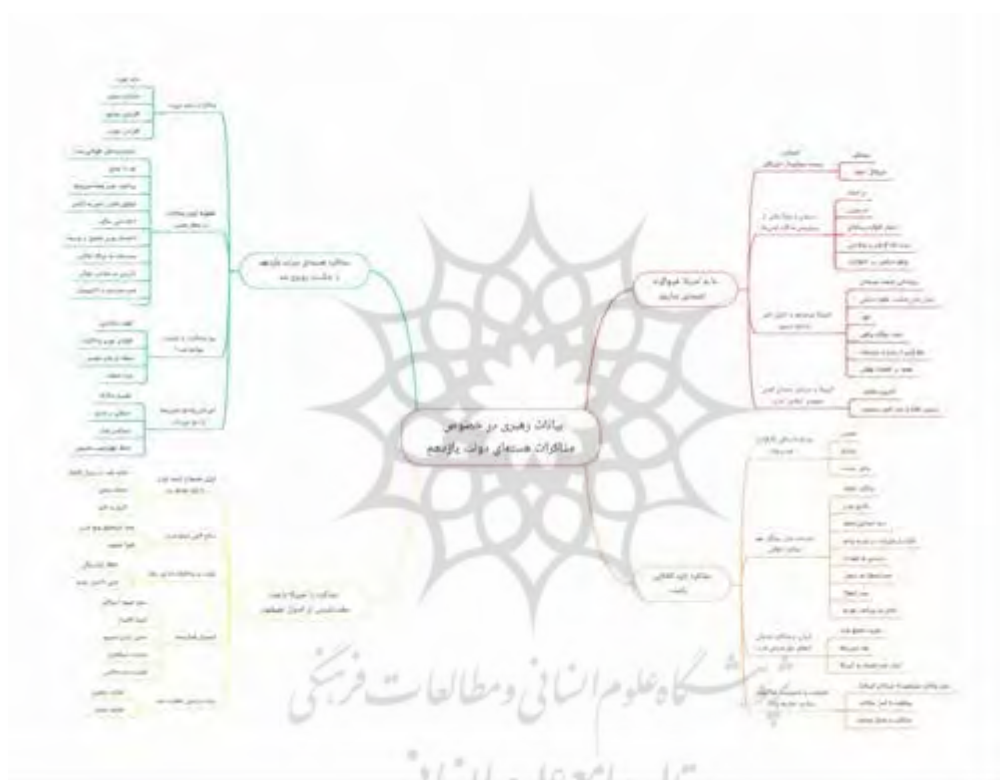
نمودار شماره ۱: تجزیه و تحلیل داده‌ها در پژوهش تحلیل مضمون

(دلاور، ۱۳۸۹: ۲۷)

۵. شبکه مضامین

با استفاده از روش کیفی تحلیل مضمون و یافتن مضمون‌های پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر در حوزه بیانات رهبری در موضوع سیاست خارجه و به طور خاص مذاکرات هسته‌ای شبکه‌ای از مضامین به شکل زیر ایجاد شد. از بیش از ۲۰۰ صفحه بیانات رهبری ۶۷ مضمون پایه در خصوص موضوعات هسته‌ای، ۱۷ مضمون سازمان‌دهنده و ۴ مضمون فراگیر احصا شد.

نمودار ۲. شبکه مضامین بیانات رهبری

۶. متن پژوهش

سیاست خارجه جمهوری اسلامی ایران با روی کار آمدن دولت‌های مختلف باتوجه‌به رویکرد و شعار دولت‌ها متفاوت بوده است. در تمامی این سال‌ها حضرت آیت‌الله خامنه‌ای از اثرگذارترین

افراد در این زمینه بوده‌اند؛ لذا مطالعه مباحث ایشان در فهم رابطه ایران با دولت‌های غربی بسیار حائز اهمیت است. ایشان در طول سال‌ها مخصوصاً در زمان دولت یازدهم با توجه به رویکرد دولت وقت به معرفی دول غربی و ویژگی مذاکرات پرداختند که با روش تحلیل مضمون جمع‌آوری شده است.

۶.۱. ما به آمریکا هیچ گونه اعتمادی نداریم.

قدرت هژمون جهان معاصر و نماد استکبار کنونی ایالات متحده آمریکاست که جرقه انقلاب اسلامی از مخالفت امام (ره) با تفوق این کشور بر دولت و کشور ما شروع شد. آمریکا در طول تمامی این سال‌ها به‌ویژه پس از کودتای ۲۸ مرداد به انواع روش‌ها به منافع ملی و آنچه مردم ایران خواهانش هستند ضربه زده است. با توجه به شناخت عمیق برحسب تجربه تاریخی و سنت الهی مقام عظم بارها فرموده‌اند «به آن‌ها اعتمادی نکنید». در ادامه مضامین مربوط به دلایل و چگونگی دشمنی دولتمردان آمریکا با جمهوری اسلامی ایران بیان می‌شود.

۱. استکبار، روحیه دولتمردان آمریکا	الف) مستکبر ب) غیر قابل اعتماد	مسئولین آمریکا گستاخ، پررو، زیاده‌طلب، بددهن، بی‌ادب هستند. (۱۳۹۲/۱۱/۲۸)
۲. دورویی و بزرگ‌نمایی از روش‌های مذاکره غربی‌ها	ج) بی‌ادبانه د) دورویی ه) ایجاد التهاب رسانه‌ای	اظهارات بی‌ادبانه مسئولان آمریکایی را مردم ببینند (۱۳۹۲/۱۱/۱۹) مسئولین آمریکایی در جلسات خصوصی با مسئولین کشور ما یک‌جور حرف می‌زنند، به‌مجرد اینکه از آنها جدا می‌شوند، در پیرون یک‌جور دیگر حرف می‌زنند. مردم ایران این دورویی دشمن و نیت سوء و پلید دشمن ما را ببینند. (۱۳۹۲/۱۱/۱۹) یکی دیگر از ترفندهای جبهه استکبار در مقابل نظام اسلامی، ایجاد فضای بین‌المللی بر ضد جمهوری اسلامی، با بهانه‌های عامه‌پسند برای افکار عمومی است.

با استفاده از این روش که شلوغ‌بازی در می‌آورند، فضای رسانه‌ای دنیا را بر علیه ملت ما بسیج می‌کنند. (۱۳۹۳/۰۱/۲۰)			
طرف مقابل به مرگ گرفته که به تب راضی بشوید. هدف آنها این است که جمهوری اسلامی را در باب ظرفیت غنی‌سازی مثلاً به ده‌هزار سو راضی کنند، منتها از پانصد سو و هزار سو شروع کرده‌اند. (۱۳۹۳/۰۴/۱۶)	و) دست بالاگرفتن و چانه‌زنی		
در هر زمینه دیگری هم که با آمریکا شما بحث و مجادله کنید، شما کوتاه بیایید، باز او نقش مخرب خودش را حفظ خواهد کرد؛ در همه زمینه‌ها: بحث حقوق بشر، بحث موشک، بحث تروریسم، بحث لبنان، بحث فلسطین (۱۳۹۵/۰۳/۱۵)	ز) توقف‌نداشتن در انتظارات		
هدف اینها ریشه‌کن کردن و از بین بردن صنعت هسته‌ای در کشور است؛ قصدشان این است که ماهیت هسته‌ای کشور را از بین ببرند. (۱۳۹۴/۰۴/۰۲)	الف) ریشه‌کنی صنعت هسته‌ای	۳. آمریکا میخواهد ما انرژی اتمی نداشته باشیم	
هدف اینها از مذاکره این است که به ملت‌ها تفهیم کنند که جمهوری اسلامی ایران هم نتوانست بر اساس دین، یک نظامی را بر پا کند و ادامه بدهد. (۱۳۹۴/۱۰/۱۳)	ب) نشان‌دادن شکست نظام		
مذاکره وسیله برای نفوذ است، مذاکره وسیله برای تحمیل خواست‌ها است. (۱۳۹۴/۰۶/۱۸)	ج) نفوذ		
سیاست‌های آمریکا که می‌خواهند در ذهن ملت ما تزریق بکنند؛ یک دوگانه اجتناب‌ناپذیر است. یا باید در مقابل آمریکا و خواسته‌های او در موارد بسیاری کوتاه بیاییم، یا باید فشارهای آمریکا را، تهدیدهای آمریکا را، ضررهای ناشی از مخالفت با آمریکا را تحمل کنیم (۱۳۹۵/۰۱/۰۱)	د) ایجاد دوگانه‌های واهی		
قصد واقعی این است که از عزت روزافزون ملت ایران جلوگیری کنند؛ مسئله هسته‌ای یک بهانه است. (۱۳۹۳/۰۹/۰۶)	ه) جلوگیری از عزت		

گفتند معامله هسته‌ای باید موجب بشود که اقتصاد ایران در اقتصاد جامعه جهانی ادغام بشود. یعنی ازجمله اهدافشان اقتصاد است (۱۳۹۵/۰۳/۱۴)	(و) هضم در اقتصاد جهانی		
تقسیم وظایف می‌کنند؛ یکی لبخند می‌زند، یکی مصوبه علیه جمهوری اسلامی تهیه می‌کند و دنبال می‌کند؛ این به نحوی تقسیم وظایف است. (۱۳۹۴/۰۶/۱۲)	الف) تقسیم وظایف	۴. آمریکا و اسرائیل دشمنان اصلی ایران	
جامعه بین‌المللی را آنها می‌گویند، جامعه بین‌المللی‌ای در مقابل ما نیست؛ یک آمریکا و سه کشور اروپایی؛ همین (۱۳۹۴/۰۱/۲۰)	ب) دشمنی فقط با چند کشور محدود		

۶.۲. مذاکره باید انقلابی باشد

اهل بیت علیهم السلام در طول حیات مبارکشان باتوجه به شرایط زمانه با یک نگاه راهبردی به فعالیت‌های متفاوتی دست می‌زدند. پیامبر اکرم باتوجه به لزوم حمایت و توقف کشتار مسلمین به صلح با کفار پرداختند. این صلح در تاریخ اسلام به «صلح حدیبیه» مشهور است. امام مجتبی^ع نیز برای حفظ کیان شیعیان با طاغوت زمانه خود با شرایطی به توافقی دست زد که موجب عزت و حفظ جان شیعیان شد. (دهقانی فیروزآبادی و روحی، ۱۳۹۷: ۶۵) باتوجه به سنت معصومین در برخی موارد باتوجه به مصلحت و با رعایت برخی به منظور حفظ بیضه اسلام با کفار و طاغوتیان مصالحه نمود. رهبر معظم انقلاب در بیاناتی به شخصیت مذاکره‌کنندگان و شیوه مذاکره انقلابی پرداخته‌اند.

بنده هیئت مذاکره‌کننده را هم امین می‌دانم، هم غیور می‌دانم، هم شجاع می‌دانم (۱۳۹۴/۰۴/۰۲)	الف) تدین	۱. مذاکره کنندگان،	
بعضی از این دوستان را از نزدیک می‌شناسم، بعضی را از دور با سوابقشان می‌شناسم؛ اینها مردمانی هستند متدین و امین (۱۳۹۴/۰۴/۰۲)	ب) شجاعت	کارگزاران خدوم ملت:	
قصدشان این است که کار کشور را پیش ببرند، گره را باز کنند و دارند تلاش می‌کنند برای این کار. انصافاً غیرت ملی هم دارند (۱۳۹۴/۰۴/۰۲)	ج) وطن‌دوست		

مذاکره باید انقلابی باشد	الف) مذاکره شفاف	آنهایی که در باب سیاست خارجی کار می‌کنند ... ملت ایران ایستاده است، در صحنه است، در مواجهه با دشمن احساس ضعف نکنید. (۱۳۹۲/۱۱/۱۹)
	ب) صداقت	ما دو جور حرف نزدیم، ما تلون به خرج ندادیم. (۱۳۹۴/۰۱/۰۱)
۲. برشمردن ویژگی‌های مذاکره انقلابی	ج) عدم احساس ضعف	ملت ایران ایستاده است، در صحنه است، در مواجهه با دشمن احساس ضعف نکنید. (۱۳۹۲/۱۱/۱۹)
	د) همه مذاکره در جلسه واحد	جزئیات و کلیات و همه را در یک جلسه‌ای واحد تمام نکنند، امضا کنند. اینکه کلیات را جداگانه توافق کنند، و بعد بر اساس آن کلیات - که یک چیزهای مبهمی است، تفسیرپذیر است، تحلیل‌پذیر است - بروند سراغ جزئیات، نه، این منطقی نیست. (۱۳۹۳/۱۱/۱۹)
	ه) پایبندی به تعهدات	ما در این مذاکرات به همه تعهدات بین‌المللی پایبند بودیم، ما در این مذاکرات به تعهدات اخلاق سیاسی - اسلامی پایبند بودیم، ما نقض عهد نکردیم (۱۳۹۴/۰۱/۰۱)
	و) عدم اعتماد به دشمن	اما ما هیچ اعتمادی به آمریکایی‌ها نداریم و با چشمان باز، رفتار و عملکرد دولت آمریکا را در این قضیه تحت نظر داریم. (۱۳۹۴/۰۹/۰۲)
	ز) عدم انفعال	مسئولین عزیز ما که در این میدان با شجاعت حرکت می‌کنند، بدانند تنها راه مقابله با دشمن وقیح، عزم راسخ و عدم انفعال است. (۱۳۹۲/۰۸/۰۲)
	ح) حاضر به پرداخت هزینه	ما حاضر بودیم هزینه هم بدهیم، یعنی ما عقیده نداریم که در یک مذاکره هیچ هزینه‌ای نباید داد، هیچ عقب‌گردی نسبت به بخشی از موضوعات نباید کرد؛ نه (۱۳۹۲/۰۸/۰۲)
۳) ایران در مذاکره به دنبال	الف) تثبیت حقوق ملت	اصرار دارم بر تثبیت حقوق ملت ایران، از جمله مسئله حقوق هسته‌ای. (۱۳۹۲/۰۸/۰۲)

پذیرش مذاکرات از سوی ایران اساساً باهدف لغو تحریم‌های ظالمانه اقتصادی و مالی صورت گرفته است. (۲۹/۰۷/۱۳۹۴)	(ب) لغو تحریم‌ها	احقاق حق خویش است:	
در این مذاکرات به تمامی آحاد ملت اثبات شد که چرا می‌گوییم آمریکا قابل اعتماد نیست. دیگر بهانه‌ای نیست. (۳۰/۰۲/۱۳۹۴)	(ج) اثبات چرایی عدم اعتماد به آمریکا		
ما الان با همه دنیا داریم مذاکره می‌کنیم؛ ما با مذاکره مسئله‌ای نداریم (۱۳۹۴/۰۷/۱۵)	(الف) موافقت با اصل مذاکره	۴. مقبولیت و مشروعیت مذاکره در سیاست خارجه ج.ا.ا	
معنای اینکه می‌گوییم با آمریکا مذاکره نمی‌کنیم این نیست که با اصل مذاکره مخالفیم؛ نه، با مذاکره با آمریکا مخالفیم (۱۳۹۴/۰۷/۱۵)	(ب) عدم مذاکره مستقیم		
مذاکره امروزی یعنی معامله، یعنی یک چیزی بده، یک چیزی بگیر. امیرالمؤمنین با زبیر معامله می‌کرد که یک چیزی بده، یک چیزی بگیر؟ امام حسین با ابن سعد معامله می‌کرد که یک چیزی بده یا یک چیزی بگیر؟ (۱۳۹۴/۰۷/۱۵)	(ج) مذاکره به معنای معامله		

۶.۳. مذاکرات هسته‌ای دولت یازدهم با شکست روبرو شد:

مذاکرات هسته‌ای دولت یازدهم پیش‌تر از شروع دولت شروع شده بود و برخی از واسطه‌های منطقه‌ای به منظور تسهیل ارتباط با مسئولین ایرانی ارتباط برقرار کرده بودند و حامل پیام‌هایی از جانب ایالات متحده بودند. با شروع دولت یازدهم به وزارت خارجه منصوب شدن دکتر ظریف این مذاکرات شکل رسمی گرفت و در چند مرحله طی شد و در انتها قرارداد برنامه جامع اقدام مشترک موسوم به «برجام» منعقد شد. در نهایت با عهدشکنی ایالات متحده و خارج شدن از توافق، عملاً ایران منافع خویش را نتوانست کسب کند و با شکست روبرو شد. در طول این مذاکرات رهبر انقلاب بیانات و مواضعی از شروع تا بعد از مذاکرات داشته‌اند که به تبیین آن پرداخته خواهد شد.

این برای مردم ما مایه عبرت است ، ملت ایران این مذاکرات را زیر نظر داشته باشند.(۱۹/۱۱/۱۳۹۲)	الف) مایه عبرت	۱.مذاکرات مایه عبرت	مذاکره هسته‌ای دولت سیزدهم با شکست روبرو شد.
طرف مقابل با شیوه‌های مختلف، با خدعه به تعهدهایی که کرده است عمل نمی‌کند. این چیزی است که ما امروز در مقابل چشم خودمان داریم می‌بینیم؛ یعنی خسارت محض. (۰۱/۰۱/۱۳۹۵)	ب)خسارت محض		
در مجموع معلوم شد مذاکره برخلاف تصورات برخی‌ها، به هیچ چیز کمک نمی‌کند. آمریکایی‌ها نه‌تنها دشمنی‌ها را کم نکردند؛ بلکه تحریم‌ها را هم‌افزایش دادند (۲۲/۰۵/۱۳۹۳)	ج)افزایش تحریم		
از این ارتباطات نه‌تنها فایده‌ای عاید نشد؛ بلکه لحن آمریکایی‌ها تندتر و اهانت‌آمیزتر شد (۲۲/۰۵/۱۳۹۳)	د)افزایش تهدید		
ما گفتیم ما محدودیت ده سال و دوازده سال و مانند اینها را قبول نداریم. ده سال خودش یک‌عمر است. (۰۲/۰۴/۱۳۹۴)	الف) محدودیت‌های طولانی‌مدت	۱.خطوط قرمز مذاکرات در منظر رهبری	
تحریم‌های اقتصادی و مالی و بانکی، چه آنچه به شورای امنیت ارتباط پیدا می‌کند، چه آنچه به کنگره آمریکا ارتباط پیدا می‌کند، چه آنچه به دولت آمریکا ارتباط پیدا می‌کند، همه باید فوراً در هنگام امضای موافقت‌نامه لغو بشود. (۰۲/۰۴/۱۳۹۴)	ب)برداشته شدن همه تحریم‌ها		
ما با موکول کردن هر اقدامی به گزارش آژانس مخالفیم. ما به آژانس بدبینیم؛ آژانس نشان داده که هم مستقل نیست، هم عادل نیست... (۰۲/۰۴/۱۳۹۴)	ج)موکول نکردن امور به آژانس		

ما حاضر نیستیم از تحقیق و توسعه دست برداریم. (۰۲/۰۴/۱۳۹۴)	د) تداوم توسعه و تحقیق		
مسئله ظرفیت غنی سازی یک مسئله است که خیلی مهم است (۲۰/۰۱/۱۳۹۳)	ه) تداوم غنی سازی		
هیچ وجه اجازه داده نشود که به بهانه نظارت، اینها به حریم امنیتی و دفاعی کشور نفوذ کنند؛ مطلقاً یا توسعه دفاعی کشور را متوقف کنند. (۲۰/۰۱/۱۳۹۴)	و) عدم نفوذ به مراکز نظامی		
با بازرسی های غیر متعارف هم بنده موافق نیستیم (۰۲/۰۴/۱۳۹۴)	ز) بازرسی در حد عرف		
می گویند بایستی ما بیاییم با دانشمندان شما مصاحبه کنیم؛ یعنی در واقع بازجویی کنیم. ما اجازه نمی دهیم به حریم دانشمندان هسته ای ما و دانشمندان در هر رشته حساس و مهمی، اندک اهانتی بشود. (۳۰/۰۲/۱۳۹۴)	ح) عدم مصاحبه با دانشمندان		
بالاخره [تحریم ها] باید برداشته بشود، توقف تحریم نداریم، تعلیق تحریم نداریم. (۱۲/۰۶/۱۳۹۴)	ط) لغو نه تعلیق		
محصول مذاکرات که در قالب برجام شکل گرفته است، دچار نقاط ابهام و ضعف های ساختاری و موارد متعددی است می تواند به خسارت های بزرگی برای حال و آینده کشور منتهی شود. (۲۹/۰۷/۱۳۹۴)	الف) ابهام ساختاری	۲. چرا مذاکرات با شکست مواجه شد؟	

یکی از اشکالات اساسی این مذاکرات طولانی شدن مذاکرات است که منجر به سهل نگری شد. (۳۰/۰۲/۱۳۹۴)	ب) طولانی بودن مذاکرات		
بروز این مشکلات در مذاکره ناشی از عجله در انجام کار است. وقتی عجله داریم که کار را زودتر تمام کنیم و به جایی برسانیم، از جزئیات غفلت می کنیم. (۰۷/۰۹/۱۳۹۵)	ج) عجله در مذاکره		
آنچه تا کنون انجام گرفته است نه اصل توافق و مذاکره منتهی به توافق را تضمین می کند، نه محتوای توافق را تضمین می کند. (۲۰/۰۱/۱۳۹۴)	د) عدم ضمانت اجرا		
در میان این کشورها تقسیم کاری صورت گرفته است. یکی نقش پلیس خوب را دارد و دیگری پلیس بد. در نهایت نمی گذارند این توافق به صورت کامل اجرا شود. (۱۲/۰۶/۱۳۹۴)	الف. تقسیم وظایف میان خود	۳. آمریکایی ها لغو تحریم ها را دور میزنند.	
آمریکایی ها گفته اند که ما تحریم ها را برمی داریم و روی کاغذ هم برداشتند؛ اما از طرق دیگر جوری عمل می کنند که اثر رفع تحریم ها مطلقاً به وجود نیاید و تحقق پیدا نکند. (۰۱/۰۱/۱۳۹۵)	ب. اختلال در نتایج		
آمریکایی ها همچنان تجار را از انجام تجارت با ایران می ترسانند و مانع از عملی شدن توافق می شوند. (۱۲/۰۶/۱۳۹۴)	ج. ترساندن تجار		
می گویند که چهارچوب تحریم ها حفظ خواهد شد؛ حالا من نمی دانم معنای «چهارچوب تحریم ها حفظ بشود» چیست؟ ممکن است باز این را هم یک جور معنا کنند (۱۲/۰۶/۱۳۹۴)	د) حفظ چهارچوب تحریم ها		

۶.۴. مذاکره با آمریکا باعث عقب نشینی از اصول نمی شود

رهبری در بیانات خود همواره تأکید داشته‌اند که حتی با انعقاد توافق برجام نیز جمهوری اسلامی ایران در اصول خود عقب‌نشینی و یا تغییر رویکرد نخواهد داد. لذا با توجه به این اصل کلی توافق بایستی به گونه‌ای منعقد شود که ایران از خطوط قرمز خود عقب‌نشینی نکند و مسئولین نیز با قوت به ادامه سیاست‌های کلی نظام بپردازند و در پیاده‌سازی آن اختلال ایجاد نشود.

مذاکره با آمریکا باعث عقب‌نشینی از اصول نمی‌شود.	۱. انرژی هسته‌ای حق ایران است	الف) مانند نفت در دوران قاجار نیست	اینکه بعضی از روشنفکرانها قلم بردارند و قلم بزنند که «آقا ما صنعت هسته‌ای را می‌خواهیم چه کار کنیم» این فریب است؛ این شبیه همان حرفی است که زمان قاجارها وقتی نفت کشف شده بود و انگلیس‌ها آمده بودند می‌خواستند نفت را ببرند، اینجا دولتمرد قاجاری می‌گفت ما این ماده بدبوی غفن را می‌خواهیم چه کار کنیم، بگذارید بردارند ببرند. (۲۰/۰۱/۱۳۹۴)
		ب) انرژی هسته‌ای صنعت بومی	از اختراعات جوانان ما دست‌یابی به فناوری کاملاً بومی هسته‌ای است که چند کشور به آن دست یافته‌اند. قدر آن را باید دانست. (۲۰/۰۱/۱۳۹۴)
		ج) اهمیت در انرژی و دارو و...	برای انرژی، هم برای داروهای هسته‌ای که بسیار مهم است، هم برای تبدیل آب دریا به آب شیرین، و هم برای بسیاری از نیازهای دیگر در زمینه کشاورزی و غیرکشاورزی. صنعت هسته‌ای در دنیا یک صنعت مهم است. (۲۰/۰۱/۱۳۹۴)
۲. سلاح اتمی حرام است.		الف) صدور فتوا تحریم	ما بر اساس حکم قرآن و شریعت اسلامی، تولید سلاح هسته‌ای و نگهداری آن و به‌کاربردن آن را حرام می‌دانیم و به آن اقدام نمی‌کنیم. (۲۷/۰۴/۱۳۹۴)
		ب) پردردسر بودن	ما امروز و فردا و هیچ‌وقت به سلاح هسته‌ای احتیاج نداریم؛ سلاح هسته‌ای برای یک کشوری مثل کشور ما مایه دردسر است. (۲۰/۰۱/۱۳۹۴)
۳. صداقت دولت با مردم		الف) حفظ یکپارچگی	دولتی‌ها هم مراقب باشند، دودستگی در مردم به وجود نیاورند، حاشیه‌سازی نکنند. (۱۷/۱۰/۱۳۹۳)
		ب) امین دانستن	مسئولین باید بیایند مردم را و بخصوص نخبگان را از

دولت پژوهی ایران معاصر

مردم	جزئیات و واقعیات مطلع کنند؛ ما چیز محرمانه نداریم، این مصداق همدلی با مردم است. (۲۰/۰۱/۱۳۹۴)	
الف) عدم امنیت اسرائیل	اسرائیل روبه‌روز ناامن‌تر خواهد شد؛ چه توافق هسته‌ای بشود، چه نشود؛ این را بدانید (۱۰/۰۹/۱۳۹۳)	۴..استمرار فعالیت‌های جمهوری اسلامی ایران
ب) ایجاد اقتدار	باید در مقابل این فشارها مصونیت‌سازی کرد تا دشمن از تأثیرگذاری مأیوس بشود؛ وقتی دشمن مأیوس شد، خیال ملت و مسئولین کشور هم راحت خواهد شد. (۲۰/۱۲/۱۳۹۲)	
ج) خنثی‌سازی تحریم‌ها	درهرصورت با تقویت اقتصاد مقاومتی و انجام راهکارها بایستی اقتصاد ایران از دخالت عوامل بیگانه مصون بماند و تقویت شود. (۲۰/۱۲/۱۳۹۲)	
د) حمایت منطقه‌ای از دوستان	چه این متن تصویب بشود و چه نشود، ما از حمایت دوستانمان در منطقه دست نخواهیم کشید: از ملت مظلوم فلسطین، از ملت مظلوم یمن، از ملت و دولت سوریه، از ملت و دولت عراق، از مردم مظلوم بحرین، از مجاهدان صادق مقاومت در لبنان و فلسطین (۲۷/۰۴/۱۳۹۴)	
ه) تقویت بنیه دفاعی	مسئولین نظامی کشور به‌هیچ‌وجه مأذون نیستند که به بهانه نظارت و به بهانه بازرسی و مانند این حرف‌ها توسعه دفاعی کشور را متوقف کنند (۲۰/۰۱/۱۳۹۴)	دولت بایستی حمایت شود
الف) حمایت رهبری	اولاً بنده اصرار دارم بر حمایت از مسئولانی که اجرای کار برعهده‌شان است، از همه دولت‌ها بنده حمایت می‌کنم (۲۹/۰۸/۱۳۹۲)	
ب) حمایت مردم	همه مردم بایستی از دولت مستقر حمایت داشته باشند. (۱۹/۱۱/۱۳۹۲)	

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مقام معظم رهبری از مطالعات تاریخی عمیقی برخوردار است و با معرفت ایشان به سنن الهی، به تبیین واقعیت‌های مستکبر زمان یعنی ایالات متحده و روش‌های این کشور در مقابله با صنعت هسته‌ای کشورمان پرداختند در این پژوهش سعی شده است با تمسک به بیانات رهبر معظم انقلاب در طول دولت یازدهم، اندیشه فکری ایشان در حوزه رابطه دولت‌ها با غرب تبیین شود. با استفاده از روش تحلیل مضمون این بیانات به صورت معنادار و چارچوب‌مند استخراج و ارتباط مضامین به صورت درخت‌واره رسم شد که انتظام بیشتر را در پی داشت. آنچه این پژوهش را از سایر پژوهش‌ها متمایز می‌سازد استفاده از روش پژوهش است که اندیشه فکری اندیشمندان را به صورت ضابطه‌مند معرفی می‌کند.

آیت‌الله خامنه‌ای در دوران ریاست‌جمهوری خود به هیچ یک از دستگاه‌های دولتی به اندازه دستگاه سیاست خارجه اهمیت نداده و نزدیکی نداشته‌اند (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۶۹/۵/۱۶) و لذا از اهمیت و نحوه به کارگیری موثر این ابزار به خوبی آگاه هستند. ایشان پس از دو دوره ریاست جمهوری و رحلت حضرت امام (ره) به عنوان ولی فقیه انتخاب شدند. پس از این زمان سخنان ایشان با توجه به جایگاه والای حقیقی و حقوقی ایشان از اهمیت چندچندان برخوردار شد و نقش بی‌بدیل و بی‌همتایی در حوزه سیاست خارجه دارند. (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۵: ۱۲۲) یکی از مهم‌ترین شعارهای انقلاب اسلامی ایران استکبارستیزی بود که در سال‌های اخیر به موضوع هسته‌ای ارتباط پیدا کرد.

مقام معظم رهبری سه اصل «عزت»، «حکمت» و «مصلحت» را به عنوان سیاست کلان سیاست خارجه جمهوری اسلامی ایران معرفی نموده‌اند و با انبعاث از این اصول و به پیروی از سیره اهل بیت (ع) معتقد به روش نرمش قهرمانه هستند. این روش با پیروی از اصول عقلایی و مذهبی به دنبال حفظ کیان اسلامی و افزایش منافع ملی و حداقل ساختن مضرات است. نرمش قهرمانانه یک راهبرد استراتژیک است و نه یک چرخش انگاره‌ای نسبت به دشمنان اسلام. معظم له در طول تمامی سال‌های مذاکره، در بیانات خود به این موضوع اشاره داشته‌اند. پژوهش حاضر به احصا بیانات مرتبط با مذاکرات هسته‌ای در طول دوران دولت یازدهم و دوازدهم پرداخته و با روش تحلیل مضمون این مضامین دسته‌بندی شده است.

آنچه از این بیانات استخراج شده است بیانگر آن است که رهبر معظم انقلاب اصل مذاکره با تمامی کشورها به استثنا ایالات متحده و اسرائیل را به رسمیت می‌شناسند و بر آن تأکید دارند. باتوجه به گستردگی تحریم‌ها و درس‌آموزی ملت و دولت، اجازه مذاکرات را دادند. در همین زمان به حمایت حداکثری از مذاکره‌کنندگان می‌پردازند و خطوط قرمز مذاکرات و عدم اعتماد به غرب و دولتمردان غربی را بیان می‌دارند. ایشان در این چند سال روش مذاکره انقلابی را در طی بیانات خود گام‌به‌گام معرفی می‌نمایند و به کارگزاران روش خدعه آمریکایی‌ها را گوشزد می‌فرمایند. پس از پایان مذاکرات و شکست برجام ایشان نتایج مذاکرات را یادآوری مایه درس می‌خوانند و اجازه مذاکره مستقیم با ایالات متحده آمریکا را صدور نمی‌کنند.

نتیجه مذاکره با آمریکایی‌ها باتوجه به بیان عنوان «خسارت محض» می‌تواند دستمایه‌ای باشد برای دولتمردان و نسل‌های امروز و آینده که استکبار جهانی هیچ‌گاه از زیاده‌خواهی خود دست نمی‌کشد. دنیای غرب و در رأس آن آمریکایی‌ها خواهان آن هستند که بر دنیا تفوق خود را حفظ کنند و برای حفظ این میراث از دست یازیدن بر هیچ خدعه و فریبی کوتاهی نخواهند کرد. انتظار می‌رود پس از مذاکرات دولت یازدهم و عدم پایبندی طرف مقابل به تعهدات، برای سالیانی شعار مذاکره و طرف‌داران احیا روابط با آمریکا نتوانند در انتخابات و گفتمان‌سازی کاری از پیش ببرند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

- • Holy Quran
- The Constitution of the Islamic Republic of Iran (1989)
- Charter of the United Nations (1945)
- Bazargan, Abbas (2010). An introduction to qualitative and mixed research methods; Common Approaches in Behavioral Sciences, Tehran: Didar Publishing
- Dehghani Firouzabadi Seyed Jalal; And Rohi Mahdi. (2018). The ratio of anti-arrogance with peace and negotiation in the foreign policy sources of J.A.A. Political thought in Islam, 4(15).
- bahoosh fardaghi, mahdi. (2023). Islamic Republic of Iran (anti-arrogance, fight against dominance, support of the oppressed). State Studies of Contemporary Iran, 9(2), 119-147.
- Boyatzis, R. E. (1998), Transforming qualitative information: thematic analysis and code development, Sage Braun
- Braun, V. & Clarke, V. (2006), "Using thematic analysis in psychology", Qualitative Research in Psychology, Vol. 3, No. 2, Pp. 77-101
- Hadipour, Maitham, & Zarundi, Mehdi. (1403). Explaining the role of the Supreme Leader (Madazala Al-Aali) in promoting dynamic defense diplomacy. Contemporary Iranian government research, 10(1), 165-196.
- Hassan Abedi Jafari; Mohammad Saeed Taslimi; Abolhasan Faqih; and Mohammad Sheikhzadeh. (Beta). Theme analysis and theme network: a simple and efficient way to explain patterns in qualitative data. Imam Sadiq University, 5(2), 151-198.
- Hasan Shamsini Ghiathund (last name); and Reza Nasiri. (2015). The Supreme Leader's approach to the foreign policy of the Islamic Republic of Iran with an emphasis on the negotiation method and the meaning of heroic gentleness. Journal of Faculty of Law and Political Science, (1), 22-3.
- Holloway, I. & Todres, L. (2003), "The Status of Method: Flexibility, Consistency and Coherence", Qualitative Research, Vol. 3, No. 3, Pp. 345-357.
- Khenifar, Hossein; Muslimi, Nahid; and Yazdani, Hamidreza. (2016). The principles and basics of qualitative research methods (volume 1) (volume 1). The look of knowledge.
- Khosronjad Mozghan; And Shahbazi of peace. (2020). Commitment to negotiate in the peaceful settlement of international disputes. Public Law Studies (Law) , 50(1).
- Masoud Kia. (2022). Analyzing the prospect of relations between Iran and Germany in the 21st century. International Relations Research Quarterly, 12(2)
- Mehrabani, Qorban Ali; and Zargran Khozani, Fatima. (2022). Analyzing the jihad of explanation: a research based on thematic analysis in the statements of the Supreme Leader (Madazlah al-Aali). National Defense Strategic Management Studies, 24(6), 383-414.
- Mohammad Babazadeh. (2018). Iraq's imposed war against Iran and the positions of countries and the international community from the perspective of international relations. The article presented in the National Conference of New and Creative Ideas. Tehran: Azad University.
- Mohammadi, Buik (2008). An Introduction to Qualitative Research Method. Tehran: Research Institute of Humanities and Cultural Information
- pooraskary ,hossein , behestani ,majid . (۲۰۲۴) . The scope of the principle of expediency in the establishment of military relations between the Islamic Republic and the war infidels from the point of view of contemporary Shiite jurists with an emphasis on the

jurisprudential opinions of Imam Khome . State Studies of Contemporary Iran 9(4) ,147-172.

- Rezaei, Shaaban; Momeni, Abedin; and Faqihi, Ali. (2022). The necessity of legitimacy in the religious authority. Iranian Political Sociology Monthly, (12), 3053-3067
- Ruhollah Shariati. (2008). Rules of political jurisprudence. Qom: Research Institute of Islamic Sciences and Education.

